

SLOVENKA

Glasilo slovenskega ženstva

St. 4.

V Trstu 13. februvarja 1897.

Letnik I.

Svojemu učniku.

(A. M.)

V svetišče poezije sem stopila,
Stopila sem z nogo tresočo
In v srcu s tajno željo vročo :
Da v njenem hramu veličastnem
Jaz bisere bi svetle brala
In narodu je v dar podala.
A vsa lepota čarna v tem svetišči
Očesu slabemu je skrita,
Le geniju edino je očita. —
Zato pa, blagi moj vodnik, na strani
V svetišči poezije mi ostani,
Ob Troji roki le bom tajstvo nje umela
In zanjo vneta hvalnice ji pela.

Kristina.

Triglav.

Spisal idealist.

(Dalje.)

Po preteku štirih tednov pa sem se na nekem izletu grozno prehladil, da me je bodlo na vseh straneh in da sem eno noč preležal nezavesten v vročici. Ostal sem deset dni neprenehoma v postelji. Oh, to Ti je bil dolgčas! — Nù, imel sem vedno posete: sedaj Zupana, ki je prikrošnjaril z novimi — izjemoma vedno prav finimi — dovtipi, pa z buteljko vina; včasih Zupanko z ukuhanim sadjem, potem zopet vse štiri gospice s tortami in poticami. Največkrat pa je prišla Franja. Ob moji postelji je presedela cele ure ter me zabavala z vsem, kar ji je prišlo na misel. Kadar pa me je bolela glava, polagala mi je celó mrzle obkladke na čelo. Ah, takó skrbna, takó ljubeznjiva, takó srčkana je bila do mene!

V mojem srcu pa je vrelo, kipelo ter sililo venkaj, kakor v ognjeniku, predno bukne lava na dan. Moj Bog, strahovito sem trpel! Rad bi ji bil povedal, da jo ljubim, resno, pošteno ljubim... a upal se nisem. Stokrat sem

sklenil: danes se ji razodenem; a ko je vstopila v sobo, zamrla mi je beseda uže na ustnicah.

Oh, Ti ne veš, kolik bojazljivec sem bil! Sram me je danes tega.

In tako sem postal zopet — zdrav; povedal ji pa vendar še nisem prav ničesar.

In znova so se začele tamburaške vaje, znova smo se igrali pri Zupanovih, znova smo peli, pili in dovtipkovali, znova sem jo spremljal na dom, a zinil — zinil pa le še nisem besedice.

Takó pa je minilo zopet par tednov; šola v Logu se je zvršila...

Tisti dan, ko so dobili otroci spričevala, ostala je Franja na obedu pri nas. Oče ima namreč navado, da veli materi za ta dan, naj priredi majhno pojedino. Tudi učitelja je povabil, in ker je prišel slučajno še brat za pol dne domov, nas je bila pri kosilu prav prijetna družba.

Predno smo sedli za mizo, sta morala učiteljica in učitelj podpisati še šolsko kroniko, potem pa smo se lotili onega, kar so ustvarile umetniške roke kuhajoče matere.

Bili smo vsi prav židane volje!

Jaz pa sem ga precej pil, ker sem veliko govoril...

Kmalu po obedu se je odpravil brat; do kolodvora sva ga spremila s Franjo. Ona je hotela ostati še dober teden v Logu, da zvrši gradivo tudi z Zupanovo Márico, katero je poučevala privatno.

Nazaj gredé pa sem bil takó razburjen, da nisem mogel govoriti. Pomisli, sam z dekletom na zapuščeni cesti, z dekletom, katerega ljubiš z vso zatajevano strastjo, z dekletom, ki je ljubeznjivo s teboj in ki te v kratkem zapusti! — Pomisli poleg tega še to, da sem prišel prav od „sijajnega banketa“, na katerem sem s patrijotičnim ognem praznil buteljke! — Lahko si torej razlagaš, da sem bil podoben nabiti pištoli z nategnjenim petelinom.

„Gospod Ciril, zakaj molčite?“ me je vprašala nakrät ona, ko se je utrudila čebljati vedno le sama.

„Molčim? — Ali sem molčal? — Hm, mislil sem, da govorim nepretrgoma!“

„Ha, ha!“ se je zasmejala; „menda govorite — monologe v mislih!“

„Dà, v mislih... a, veste, gospodična... ne, ne, nočem, nočem... Vi bi se mi smejali, rogali...!“

„Vam rogala?“ se je začudila. „Kakó ste čudni danes! Ali ne občujeva že poldrugi mesec prav kakor dobra prijateljca?“

„Dà, res je. Toda — to je velika težava, da človek niti najboljšemu prijatelju ne more *vsega* povedati.“

„Vsega? — Torej imate na duši nekaj posebnega! — Ali se tiče morda mene?“

Postala je nekoliko in vrté na rami svoj rdeči solnčnik, gledala mi s svojimi milobnimi očmi zvedavo, zajedno pa nekam koketno v obraz. Šla je razoglava, da se je vetrec poigraval z njenimi zlatimi kodri; v levici je nosila svoj širokrajni slamnik.

Ah, meni je bilo takrat tako mučno, da sem menil, kà obnorim! Ko pa sem zazrl v njenih očeh, okoli njenih usten tisti napol koketni, napol ironični usmev, izgubil sem znova ves pogum.

„Molči, fant! — Pameten bodi! — Ona se ti zasmee v obraz, če ji poveš, kaj čutiš!“

In molčé sem šel dalje poleg nje.

Ona pa je silila poslej v me: naj ji povem, naj bom iskren, naj ji zaupam, kakor sestri! Čim bolj pa mi je prigovarjala, tem trdovratneje sem molčal, zakaj prav to mi je bilo novo dokazilo, da je Franja koketka, ki bi se rada smejala moji neumni zaljubljenosti. Zato pa sem začel tajiti, da ji imam sploh kaj važnega povedati, pa lagal, da ml dela bratova ženitev skrbi.

(Ona se je delala, kakor da mi verjame. Pozneje pa mi je povedala, da je prav dobro vedela, da grdo lažem in da sem zaljubljen v njo preko svojih ušes.

O te ženske! Oči ti imajo, da vidijo do dna moškega srca, in posluh, da spoznajo že iz tona tvojega glasu, kaj misliš, kaj čutiš in kaj namerjaš? Zaman se jim prikrivamo moški: naše duše so za nje prozorne nalik steklu!)

In tako sva prišla mimo cerkve v vas in prav do njenega stanovanja. Že sem se hotel posloviti, ko je dejala nakrät:

„Ali imate čas? — Pojdite za pol urice z menoj... potem greva lahko skupaj k Županovim!“

Še nikdar me ni povabila na svoje stanovanje. Tedaj sem šel prvič za njo. Grozno tesno mi je bilo pri srcu. Vedno in vedno je vpilo nekaj v meni: „Izgubljen si! Beži! Stoj!“ — jaz pa sem šel vendar-le za Franjo, ki me je peljala okoli ogla za hišo gori po stopnjicah do malih vrat, katere je odklenila z velikim starošegnim ključem. Vstopila sva najprej v majhno, temačno kuhinjo. Ondi je znova odklenila vrata in stopil sem v njeno sobico.

Naj ti jo popišem... to svetišče moje boginje!

Prvo, kar sem ugledal, je bilo na steni sredi dveh kvadratnih oken obešeno zrcalo, okoli njega pa nešteto različnih fotografij. Sredi sobice je stala miza, na

nji vaza z velikanskim šopkom cvetic. Na levi vrat je stala nizka, skoro borna postelja, poleg nje pa nočna omarica s črnim — križem. V drugem kotu je stalo stojalice zastirto z višnjevimi prtom (tu ima svojo kuhinjsko posodo!), vis-à-vis pa omara za toaleto. Na steni visi dvoje, troje svetniških podob, konci postelje — v izdolbini zidu — pa je aranžiran nekak domač altareček, pred katerim brli v rdeči, viseči lampici večna luč...

Misliti si moreš, kako komično mi je bilo v duši, ko sem videl tisti črni križ, tisti altareček in tisto brlečo lampico! Vraga, take si nisem predstavljal „deviške sobice“... najmanj pa Franjine! —

Ona pa je vrgla naglo solčnik in slamnik na postelj, stopila pred zrcalo ter si popravljala lase, katere je veter tako dražestno skuštral.

„Sedite, prosim!“ je dejala.

Sedel sem. Na mizi so ležale zadnje številke „*Popotnika*“, „*Slovenskega Naroda*“ in „*Ljubljanskega Zvozna*“; pod njimi pa sem našel duhovito knjigo Lavre Marholmove: *Das Buch der Frauen*...

To sem pregledoval, pa v zadregi molčal.

Tedaj jo pristopila k mizi Franja in, oprši se z obema rokama ob njo, nagnila glavo, pogledala mi po strani v obraz, pa, sklonivši se tako globoko k meni, da sem začutil sapo njenih ust dejala:

„Sedaj, gospod Ciril, mi *morate* povedati, kar ste prej mislili o — meni!“

Kri mi je hušnila v lici, pogledal sem ji naglo v oči, ki sta se upirali takó zapovedujoče v me, pa jeeljal:

„O, nič, nič nisem mislil o Vas, gospodična!“

„Nič? — Zares nič?“ je vprašala ona ter se melanholično nasmehnila, ne da bi dvignila glavičice od mene. „Nič niste mislili o *meni*? — Hm! — ali mi morete dati na to svojo častno besedo?“

„Gospodična!“ — Strmel sem. Tedaj sem imel čut, kakor miš, v katero gledajo oči mačke: bežati nimaš več moči... fasciniran si... izgubljen!

Resignirano sem povetil glavo in molčal. — Takó je minilo nekaj mučnih hipov. Ko pa sem dvignil nervozno trepetaje po vseh udih, svoj pogled, videl sem, da ima Franja — solzne oči. Skočil sem pokonci.

„Gospodična — Franja! Vi plakate! Moj Bog, zakaj li?“

„Zakaj? — Torej res ne veste zakaj?“ me je vprašala očitajoče, skoro jezno. „Vi ne veste, kaj so govorili že po vsej vasi? — Vi ne veste, koliko moram prestajati radi večnega zbadanja Zupanovih... Angele in Lucije?“

Zmajal sem z glavo.

„Ah, *Vi* ne veste!“ je skoro vsikrnila ona, v istem hipu pa zaihtela: „Ah, in jaz sem mislila, da...“

Dalje ne vem, kaj se je zgodilo. Znašel sem se nakrät onstran mize... nakrät v objetju s Franjo, katero sem pollubljaj in poljubljaj...

O blaženi hipi, kakoršnih ne doživim menda nikdar več! — Kakó srečen, kakó čist, kakó blag sem bil tedaj!

Kakó dolgo je trajala ta sreča, tudi ne vem. Samo

to je resnica, da je potrkal nenadoma nekdo na duri. Jedva sva odskočila narazen, ko so se že odprla vrata in v sobico je prihrumela Márica z vikom:

„Gospodična, mamá Vas prosijo, da pridete takoj k nam!“ — —

Franja pravi, naj jo spremim z vlakom do Z., kjer naj si kupim — mesto naocnikov nanosnik, ki je bajé elegantnejši in manj filisterski.

Vidiš, sedaj, ko sem njen, že začanja komandirati! O te ženske! — Pa kaj naj storim: ukloniti se moram...

Takó se je torej po dolgih ovinkih vendar razrešila moja zaljubljenost, ki uživa sedaj pravcate orgije. Franja ostane — radi mojih prošnjá — še en teden dlje v Logu; potem pa jo spremim prav domov.

Svojim sem že vse povedal. Oba sta zadovoljna, saj ljubita Franjo že kakor svojo hčerko. Zaročim se torej na njenem domu prav gotovo. Tudi Zupanovi vedó za najino razmerje ter je odobravajo. Če Bog da, napravim letos svoj doktorat in danes leto osorej bom že srečen mož svoje „beraške učiteljice“, ki niti „lepa“ ni! Juhej! —

Kakor vidim, sem Ti napisal mesto pisma kar celo knjigo. Nù, izpraznil sem svojo dušo človeku, ki z menoj sočustvuje. Nadejam se, da mojega zaupanja ne zlorabiš, saj sem spoštoval v Tebi vedno rahločutnega prijatelja. Nadejam se pa tudi, da mi na previliki sreči čestitaš!

Zdrav! — Tvoj odkritosrečni

Ciril.

(Zvršetek pride.)

Otroška psihologija.

(Zapiski iz pogorskega življenja).

Bratec in sestra sta bila, zdrava kakor riba, in čvrsta da je bilo veselje gledati ju. Deček je imel jedva štiri leta, a deklica nekaj čez pet.

Bila sta nekaka posebnost med otroškim drobižem. Lepi, nedolžni obrazek, črne, velike, umne oči, prirojena živahnost in že zgodaj se javljajoča nadarjenost, vse to ju je prikupilo vsakemu na prvi mah.

Čudovito rada sta se imela; drug brez drugega nista mogla ostati dolgo. Najuzornejši komunizem je vladal med njima: igrače, sladčice, sadje, vse sta imela in uživala skupno. Če je paglavček jokal (kar se je zgodilo le redko), takoj je pritegnila še deklica; če se je sestra zasmijala, tudi bratec je udaril v smeh.

Kar je bilo še bolj čudno, druge družbe nista marala. Niti pogledala jih nista, kamoli se pridružila vaškim otrokom, ko so se shajali na vasi, in šo kričali, tekali, veselili se, lase si pulili in jokali. Vedno le doma, ali v obližji, vedno sama, a vendar vedno vesela in živa.

Zvečer pa, ko so bili vsi domači zbrani v topli izbi, sta toliko razgrajala in uganjala toliko otročjih burk, da je bila prava „komedija“. Seveda, na teh zabavni

večerih zadnja točka na vspredu je bil vedno le — zaspanec.

Čez dan, če se jima ni ljubilo razsajati, zatekla sta se na kakov priljubljen prostor, vzela v roke igrače, in se mirno pogovarjala in važno igrala „veliko življenje“.

Ker sta vse opazovala pri velikih, sta tudi vse posnemala. Kazala sta bistro glavico, osobito malček, in za njuna leta sta bila čudovito razvita.

Nekaterikrat bi ju bil zapazil do smešnosti resna, s temnim pogledom in z nagubanim čelom. Takrat sta imela po glavi kaj nenavadnega in zelo resnega; igrala sta n. pr. „gospodarja in gospodinjo“.

Če si poslušal, ne da bi te videla, slišal si približno take pogovore:

— Veš ti, rekla je zdihujé deklica, da sem v velikih skrbeh radi punice. Vsa peče in gori v lice. Sirotče, kako je bolno!

In negovala je svojo nerodno punico napravljenjo iz cunj.

— Bolna je, praviš? skuhaj jej kave; svetoval je mali

— Neče je; morda jo trebusček boli.

— Ali joče?

— Ne, ne joče.

— Pa bolna ni. Stepsti jo je treba. Vidiš jo, sitnost razvajena!

— Ne, ubožica, tepel je ne boš, ne!

— Daj, da jo pogledam.

— Zdaj ne; tiho bodi, ker spi.

— No pa, bom spal tudi jaz. Sedaj bo noč, hočeš?

— Da; in lunica tudi pride.

— Tista zlata?

— Da; in polno, polno lučic gori visoko. visoko.

— Kdo jih prižge?

— Bog.

— Je-li da Bog ima rad male otroke?

— Gotovo, če vbogajo mamico.

— Pa ti nisi vbogala; tebe nima rad.

— Ali jaz sem velika.

— Jaz tudi bom velik; kedaj bom velik, a?

— Jutri boš ti velik.

— Jutri bom velik? Kakšno bo to „velik“?

— Takšno. Pojdi, zdaj greva delat na polje.

— Žito bova sejala, ne-li?

— Da; in kopála bova zemljo.

— In travo kosila.

— Veš ti, delavcev bo treba; a troški so, troški!

Bog pomagaj! in letina kaže slabo. Kuko plačamo davke?

— Da, kako plačamo mačke?

— Kaj?! ne mačke, davke sem rekla.

— Mačke, mačke.

— Ne mačke. Vidiš pa! . . .

— Mačke, mačke, mačkееее! je gromko zaklical deček in se zasmijal ter tekkel proč kakor mala srnica.

In tako sta se pol resno, pol šaljivo pogovarjala; a sprla se nista nikoli; vedno sta si bila dobra.

Otroci se radi jokajo za vsako malenkost, čisto

krat iz golega dolzega časa, ker ne vedo kaj drugega početi.

Naša drobna znanca sta redkokedaj jokala; posebno dečka ni bilo slišati tako z lehka.

Nekedaj sta se zabavala na nekaj senožeti ne daleč od doma. Deklica je brala cvetice in zraven pela, kar jej je bilo posebno priljubljeno; malček pa se je trudil z neko korenino, katero je hotel izruti, pa ni mogel.

Upiral se je in upiral. Z nožicama v zemljo uprt, z malim životom sključen, pulil je z rokami in pulil; pa mu le ni šlo.

Kri se mu je že prikazovala u mladi pesti. A nič ni delo le srčno naprej!

Dolgo se je trudil brez uspeha; a čim bolj je držala korenina tem bolj trmasto jo je deček vlekel. Jel je naposled kričati in srditi se.

— Da bi te... čakaj ti!... grdina, uh!... ih.. ii!

— Na zadnje mu je šlo na jok od samega srda, ker ni mogel zmagati.

— Kaj ti je? vprašala ga je deklica.

— Noče, vidiš, noče! glej, noče, vidiš, uh, ih!

— Čakaj ti pomagam.

In res mu je pritekla na pomoč.

Upirala sta se še malo trenotkov zajedno. Naposled se mlada korenina nagloma vtrga, in oba otroka se zavalita na hrbet po tleh in se potačita nekoliko po malo strmej senožeti.

Pobrala sta se od tal vsa potolčena in razpraskana nekaj časa se tipala molče tu in tam, kjer je bolelo, pogledala se s solzami na trepalnicah, in oba mahoma udarila v glasen smeh.

A deček, ki je še vedno tiščal v krvavečej roki izruvano korenino, je začel z njo udrihati ob zemljo in se ji rogati:

— Ahà, Ahà! sem te! Ti se boš ustavljala? ubogaj, ubogaj, ahà! sem te!

Vračaje se s polja sta večkrat natrgala cvetlic, ovenčala se z njimi, napravila lesen križec in se vračala domu v „procesiji“, pojoča: kerje lejson, kirje lej nas! amen! — in deček je še dodal svoj zvoneči U-hu-hùj!

— Jaz sem kaplan, je pripovedoval malček mami, prišedši domu.

— Da, da! kokošji kaplan si ti.

— Oh, oh! coh, ooh! kokošji kaplan! Koko-dék, kokoko-dék, ko-dék . . .

In smeha in skakanja ni bilo ne konca ne kraja, dokler naposled ni prišla navadna antifona:

— Mama, lačen sem; mama, lačna sem.

— Ali sta bila pridna?

— Pridna, pridna!

In jedla sta z največjo slastjo, in lica so jima žarila, in dobra mamka je gledala z zadovoljstvom in s pravičnim ponosom svoja dobra malčika.

Pri sosedovih so imeli tudi otroke, kateri so skušali večkrat privabiti v svojo družbo naša znanca. Pa to se je le redko kedaj zgodilo, kajti ona nista marala za nje. Navadno so ostali eni in drugi na svojih tleh, ter se gledali in pogovarjali le tako preko meje, če ni prišlo

kedaj kaj burnega vmes, da so jo prestopili in se malo zlasali in stepli.

Neka tiha, nezavedna antipatija je vladala med njimi, najbrže zato, ker je vladala že med njihovimi družinami.

Kakoršni stariši, taki navadno tudi otroci; saj se otrok, posebno na maternih kolenih, nauči marsikaj do brega, pa se ne navzame tudi dosti slabega.

Sosedovi otroci so imeli že vsejane v mlada srca kalí bahatosti in zavisti ob enem, in bili so povrh nagajivi in poredni. Naša dva pa sta pridno reagirala.

Véčna človeška narava že v mladi koži!

Začel je pogovor n. pr. eden izmed sosedovih tako:

— Naš atej ima nov klobuk.

Odgovor je prišel takoj od nasprotnega taborja, in kmalu se je razpletlo med obema živahno otročje tekmovalje.

— Pa naš ima nove hlače.

— Pa naš ima črevlje.

— Naš ima pa bote (škornje.)

— Pa naša mama peče kolače.

— Naša pa nam dá orehov.

— Pa naša — — pa naša je kupila kokoš.

— Pa naša jih kupi pet.

— Pa mi imamo lepo mačko in lovi miši.

— Pa imamo psa, in lovi muhe.

— Naša mačka ima rep.

— Pa naša ima dva.

— Lažeš, vem da jih nima!

— Pa jih ima!

— Pa jih nima!

— Pa jih!

— Pa naša ima ostre kremplje, in dolge, dolge brke.

— Pa naša ima oči velike, in luč notri ima.

— Pa naša ima rep.

— Pa naša ima zobe.

— Pa jaz jo vjamem in jej jih izbijem.

— Pa jaz jih izbijem tebi in tvoji mački in tvojmu ateju in mami.

— Semkaj pridi, bomo videli!

— Pa jih, pa jih, pa jih!

— Oh, oh, ti, hlaçar!

— Uh, uh, ti srajčnik!

— Pa ti si vjokanik.

— Ti pa si vmazanik.

— Pa nisem:

— Pa si, vaša mama te ne umiva.

— Pa nisem; ti si, ti si!

— Ti si, ti si, ti si! — — —

In pri besedah „ti si“ je nastal navadno hudomušen duvet in zmerjanje in pretenje, dokler ni prišlo do fakičnega boja in se niso zlasali.

Tedaj pa so prišle skrbne matere na razdraženo bojišče mirit vzburjene duhove. In dočim je modra mamka naša dva razposajenca posvarila, pokarala, in tudi stepla, če je bilo treba, sosedu se je navadno hudo razsrdila na njo in na njene otroke, a svoje podražila, da bi se drugipot bolj junáško obnesli.

Ah, mamka, mamka! ki tako zgodaj seješ v mlade, nezavedne duše seme razpora in sovraštva!....

Ob lepem, toplem vremenu nista ostajala naša razposajenca doma, ampak stari oče ju je peljal kam na polje. Po poti je sledilo prašanje za prašanjem. — Oče, kaj je to? — oče, kaj je tam uno? — oče zakaj to? Oče in oče brez konca in kraja. In potrpežljivi oče je na vse dobrohotno odgovarjal.

Ona sta si pa lepo zapomnila vse, da sta potem doma pravila in razlagala, ter sta razvila v priliki svojo učenost in pokazala svoje razširjeno obzorje za dražilo bahastim sosedom.

Ala, sta bila prava! Škoda za priljubljena malčika!

Ure so jima bile štete. Na lepi, pogorski cvetki tako lepo se razvijajoči je nenadoma pala morilna slana!....

* * *

Tu in tam po hribih se je slišalo o otročjih boleznih. V najbližji vasi so bili že pomrli nekteri, in mrtvaški zvon od cerkvice na gori se je pogosto oglašal in žalostno donel ter odmeval po dolinicah.

Materam je srce v prsih trepetalo.

Smrt ni bila daleč! Prvi njeni leden, moreč dah je s tajno grozo prišnil malo vas!

Izmej prvih je bila na vrsti naša deklica. Mahoma je izgubila prirojeno ji živahnost. Vtihnila je. V globokih, umnih očeh se jej je bralo nekaj posebnega; mirna otožnost se je razlila po lepem obrazcu.

Bolezen jo je „lovila“!

— „Oče“, vpraša vsa zamišljena starega očeta, — ali so ljudje v nebesih?

— Seveda so.

— In mali tudi?

— Tudi.

— Ali je lepo tam gori?

— Tako lepo, in tako lepo, da si ne moreš misliti. Bog je gori, in Mati Božja lepa in svetla kakor solnce, in angeljci krasno pojó in leté na zlatih krilih.

— Na zlatih?

— Da; v nebesih je vse zlato.

— So li rože v nebesih?

— In pa še kake!

— In sladčice tudi imajo in jabolka, neli, oče?

— Dakako; vse imajo kar je dobro.

— Ali zebe?

— Oh, ne! solnce prijazno in toplo sije.

— Zakaj ne gremo gori?

— Pojdemo o svojem času.

— Oče, jaz hočem takoj; in mama pride, in atej, in vsi pridemo, in bo lepo.

— Ti imaš še časa.

Uboga deklica je govorila, kakor da bi slutila bližnjo smrt.

Kmalu je legla, zgrabila jo je dávica!

Teden dni je grozovito trpela. Vročica jo je vidno uničevala. Bredlo se ji je veliko. Grlo ji je bil hudo oteklo.

Prišel je za njo poslednji dan!

— Mama, mama! je težko izpregovorila. Videla

sem . . . toliko rož . . . toliko lepih! Tam . . . glej! . .

vidim . . . na mizi . . . pri oknu. Vidiš?

Potem za nekoliko časa se dostavila:

— Mama, grem . . . gremo . . .

— Kam, sirota moja, kam?

— Na polje, . . . Oče, pokaži solnce! . . . Kje je?

Potem je nepopisno milo zaječala.

— Mama, boli . . . boli! . . .

A uboga mati jo je negovala, ter zraven žalovala, obupavala! Jok jej je silil v oči in jej stiskal drhtajoče grlo . . .

Vsaka pomoč je bila brez uspeha.

Zadnji dan ni mogla več dihati. Davilo jo je strašno. Zvijala se je u posteljici, stresala se in zdaj pa zdaj se krčevito dvigala ter zopet padala polumrtva.

Oči je imela izbuljene, motne; lice zateklo, pekoče; ustnice zažgane bledovišnjeve.

— Mama . . . piti . . . žejna!

In kapljico po kapljici so jej vodo spuščali v zasedla usta; a bilo je kakor da bi padala na razbeljeno železo. Deklica se je vsakipot silno stresla, ko je očutila hladno vodo v ustih in je ni mogla požreti.

Bolečine so bile neznosne.

Mahoma se je malce pomirila; motno je izpregledala in, spoznavši mamo, težko uprašala:

— Mama!

— Kaj, srček moj, sirota!

— So, ali so . . . so hiše . . . u nebesih?

— Da, zlate palače, duša moja! Molči, molči, dete moje!

— Ali boli gori?

— Ne boli, sirotica; gori je vse dobro.

Zopet je zamižala in umolknila. Dihala je hitro in težko. Bleda je bila.

Kmalu potem jej sapa zopet zastane. Zvije se strahovito, vzpne se kviško in zopet pade kakor kamen, in usteca se jej zapenijo.

Sapa jej je piskala skozi zateklo grlo.

Neznosne muke, zadnje muke! . . .

Bilo je že pozno na večer.

V sobi se je slišal jok in vzdihovanje. Notri so bili vsi domači in nekatere žene. A proti svršetku noben ni mogel ostati navzoč; celó bolničin otec je zbežal iz sobe, tako se je vsem deklica smilila.

Edina mati se je krčevito tiščala male posteljice in z nadčloveško močjo vztrajala do konca.

Zunaj je bila najkrasnejša noč. Ščip je seval nizko na obzorji, a zvezdice so veselo migljale, in med listnatim drevjem je šumel hladni vetriček.

Mala bolnica je umirala.

U poslednjih mukah je obupnim, srce trgajočim glasom, nezavestno v enomer klicala mamo.

— Mama! mama! mama! mam . . ! mam . . . ! ma . . ! ma . . ! ma . . ! . .

In tako neprenehoma vedno slabeje skoro pol ure.

Uboga mati je pa jokala, vila roke in mrla v bolestih in v obupnosti, ker ni mogla pomagati detetu, ki jo je do zadnjega dihajajo klicalo na pomoč! . . .

Naposled je deklica utihnila za vedno.

Zvezdice so se smejale, in vetrec je šumel in šumel v gluho noč, ko je mala duša odplula u nebesa.

V sobi je brlela mrtvaška luč, malo, izmučeno, mrzlo truplo je počivalo in onemogla mamka je v nezavesti ležala na podu pri hčerkinini posteljici

A malček!

Takoj od začetka so ga bili poslali od hiše k sorodnikom; a tam so imeli velik križ z njim, ker ni bilo mogoče vtolažiti ga brez sestrice.

Po njeni smrti, ko so bili doma že vse lepo prekadili in očistili radi bolezni, se je vrnil z nado, da se bode zopet igral z deklico.

A ni je bilo.

Klical in upraševal je; a ni je bilo! Mamka ga je tolažila, ali izguba mu je bila neznosna. Seveda ni vedel kaj je smrt; a klical je in jokal in kričal vse dni za sestrico. V malem srcu je vendar slutil nekaj nedoločnega, groznega, in zvečer se je tiščal le matere.

Zanj ni bilo več nobenega tolažila. In vendar otroci tako lahko vse pozabijo! Naš deček pa ni mogel. Niti jesti se mu ni ljubilo več. Srdil se je in kričal, da je postajal že silno siten. Domače je začelo že skrbeti radi njega.

Po srdu in po kričanju se je zatekel v kakov kot žalosten in utrujen ter tam jokaje klical in klical sestrico, dokler ni zaspal v solzah.

Neka dobra deklica, katero sta prej trpela zdaj pa zdaj v svoji družbi, se mu je enkrat približala, da bi ga tolažila. Vbogemu dekletu se je revček smilil.

Milo se ji je storilo, videl ga v solzah.

— Molči, molči! mu je rekla. Ne jokaj več, saj bom jaz pri tebi, da bova skupaj igrala.

Deček se je srdito razkoračil pred njo, pesti stisnil, zamižal, glavo stresel in zakričal na vse grlo:

— Kedar te nečem, kedar te nečem!

Hotel je reči: Kedar pravim, da te nečem, te nečem; a ni znal sirota!

Deklica je silila s tolažbo, a on razkačen se je zagnal v njo, suval jo in tepel.

Deklica, dobra deklica, užaljena do duše, je nesla obe pesti k očem, skrivila usta in udarila v glasen jok.

Počasi in jokaje se je pobrala domu.

A deček videl jo tako, se je vendar upokojil, nesel prste k ustecam, glavo sklonil nekoliko in gledal izpod lobja za deklico.

Naposled je prišel konec tudi žalosti, kričanju, solzam in malčeku ob enem.

Bolezen ga je zgrabila kar čez noč. V štirindvajsetih urah ga je umorila med groznimi bolečinami....

In konec je bilo drobnemu življenju.

Žal obeh!...

Kje je zdaj materino veselje? kje nje nada in ponos? Kje veselo kričanje? kje zgodnje modrovanje, kje šala, kje šumni smeh, razlegajoč in zvoneč kakor glas zrebrnega zvončka?....

Črni oblak nesreče se neprestano vlačil sem ter tja in ne uprašuje kod projektira temno senco.

Smrt divja od vrat do vrat. Slepá je in neizprosna; vsejedno je zanjo, če zadene osemdesetletnega onemoglega starca, ali pa komaj povojev oproščenega bujno cvetočega malčika!...

Ah ta smrt!...

ab

Mladostne sanje.

Spisala Vanda.

(Dalje.)

Mesec marec 18—

Danes je nedelja. Poležala bi bila gotovo nekoliko delj časa v postelji, ko bi se ne ustrašila svoje matere, ki mi je žugala, držé v roki z vodo napolnjeno časo, da me polije, ako brž ne vstanem. Kar zbala sem se in pozneje sem bila prav zadovoljna, da sem se udala svoji usodi in skočila brzo s postelje a ne radi tega, da bi mi zona ne pretresla udov, ampak zato sem bila naposled izredno vesela, ker sem videla njega, kar bi se gotovo ne primerilo, ako bi mi mati ne zapretila. Ker vem, da ugodim tudi svojemu dnevniku, ako mu razodenem kako da je bilo mogoče videti njega že zjutraj, koj ko sem planila s postelje, hočem mu privoščiti še to skrivnost.

Skočivši s postelje, vleklo me je nekaj k oknu. Odstranim nekoliko zaveso in polukam na ulico. In glej! Slučaj! Ravno isti hip je vstopil on — gospod Krasan — moja nekdanja antipatija v vežo nasprotnega poslopja. Mal kovčeg je nosil v roki. Kar zamislila sem se, a koža, ki se mi je ježila, opomnila me je, da nisem baš v kožuhi. Naglo se oblečem, popravim nekoliko razmršane lase in zopet stečem k oknu; hotela sem ga videti, ko bi izstopil, kajti najbrže se je šel le poslovit k gospodični Jurovičevi svoji prijateljici. Čudno se mi je zdelo tudi to, kajti zakaj se ni poslovil od nje že včeraj, ko sem bila jaz ravno pri njej. Na ta način bi bila lahko zvedela kam pojde. Mogoče pa, da ga je še-le pozno presenečila kakova brzojavka. Dolgo časa sem tako skrivaj pazila na ljudi, ki so prihajali iz one veže, iz ktere je imel vsak hip izstopiti tudi, oni ki mi je bil predstavljen še-le pred kratkem — in — in —

Dolgo se je mudil, zato se premislim, da bi bilo bolje, ako se še preje umijem in toliko spravim svojo zunanost, da bi lahko odprla okno in se naslonila nanje. Ko sem bila spravljena, pokazal se je v veži. A tukaj? Ha — ha! Danes se debelim samega smeha. Sedaj me ne skrbi več moja včerajšnja nerodnost, kajti njegova neokretnost se je pokazala danes še huje. Revež! Ha — ha! To ni vsakdanja stvar, pa če bi tudi bila, če bi kakega drugega zadelo kaj sličnega, ne bilo bi mi na tem prav nič ležeče ali pripetilo se je baš njemu — ošabnežu — ha — ha! Zaupaje to svojemu dnevniku, se lahko še kedaj nekoliko posmejem, predstavlja si oni prizor.

Ha — ha! Še pisati ne morem, kajti od samega smeha so mi solze privrele v oči. Kjubu vsemu temu ljubi moj dnevnik, sprejmi še te le vrstice v svoje varstvo!

Še v veži je bil, ko me je zagledal slonečo na oknu in menda je pričakoval, da se srečata najina pogleda, da bi porabil priliko in se odkril.

A glej — osoda! Debeluhasta ženska, ki se je komaj zibala po cesti, pride mu prav takrat nasproti in rezultat vsega tega je bil, da sta trčila skupaj; on s kovčgom, ona s košem. A to ni bilo vse! Naenkrat so privreli radovedneži, ki postavši se v krog, okoli obeh neokretnežev, so komaj stali po koncu od samega smeha. Na tleh je ležalo nekaj rumenjakov, solate, korenja, ki je padlo iz koša; a nesreča se ni pripetila samo debeli kuharici, ampak tudi njemu ošabnemu gospodu Krasnemu.

Iz kovčega, ki je odprt ležal na tleh, padla je krtača in par klobas, drugo je k sreči ostalo notri.

Vse to sem jaz opazovala iz prvega nadstropja. Položila sem roko pred usta in se smejala v pest, kajti nisem se mogla zdržati smeha. Videla sem, kako je on — gospod Krasan, rdeč kakor puran, pobral svojo krtačo in klobase, potem pa se je zmuznil iz množice, ki se mu je rogala za hrbtom. Iznebiti se je hotel menda vragove žene, ki ga je psovala z raznimi priimki, ker jej ni poplačal razbitih jajec. Še parkrat ga je zaklela, potem se tudi ona mrmraje odpravila domov. Ljudstvo se je razšlo, mogoče že pozabilo na dogodljaj. Sedla sem na divan in se še dolgo smejala, kakor se še vedno, kadar se zmislim. Sedaj mi je žal, da nisem zbežala koj od okna, vsaj bi med tujimi obrazi se ne šramoval, kakor se je, mené da slonim morda še vedno na oknu. In sedaj? On je odšel, odnesel s seboj vse spomine, ktere kmalu pozabi in z njimi pozabi tudi svoje znanke — pozabi tudi mene. A meni? — — — ostal mi bode morda še dolgo v spominu. Dal Bog, da ne!

Mesec april 18—

Še sedaj sem zaspana! Vstala sem še le sedaj, akoravno je že najmanjša ura. Danes ni prišla mati, da me polije z mrzlo vodo, kakor pred mesecem dnij. Tako trdosrčna ni, da bi mi ne privoščila nekoliko počitka, ako vé, da ga zaslužim, kakor sem ga prešlo noč. Sicer nisva prišli tako pozno domov, a kljubu temu sem spala malo; zatisnila sem oči še-le proti jutru. In zakaj? Imela sem ga vedno pred očmi, mislé, da sem poleg njega pri veselici, kjer me je presenečil. Početkoma nisem niti verjela svojim očem, ko se mi je poklonil. Kako sem se ga razveselila, spoznavši, da je res oni, kterega nisem več upala videti, kteri, sem mislila, da se niti več ne vrne sem v L. Srce mi je bilo močnejše, ko sem ga zagledala — a sama ne vem zakaj. Le to vem, da mi ni več antipatičen, ampak ravno nasprotno — zelo simpatičen. Govorila sem z njim le parkrat in takoj mi je ugajal. Žal mi je bilo, da sem ga v svojem srcu tako prezirala, tako črtila in skoro zaničevala. A zakaj! — — Bila sem pravi otrok. Od 11. marca nisem govorila z njim do sinoči. In kako tudi? Saj ga ni bilo tukaj v L., ampak se je še le sinoči povrnil iz T. Za-

gledala sem ga koj, ko je vstopil v dvorano; najina pogleda sta se srečala in vendar nisem mislila oni hip, da bi to bil on. Kako sem se začudila, ko me je prijazno pozdravil in stisnil roko, kakor ne stisne ravno vsakdo. Nekaj sem čutila oni hip; vse, kar mi je pravil, poslušala sem s pozornostjo, vse kar je izustil me je zanimalo, kakor da bi zadevalo le mojo osebo. Spomnil me je onega prizora in povprašal, ako mi je še v spominu. Delala sem se nevedno, naposled pa kakor, da bi mi jedva došlo na um, sem odgovorila: „Da, da, spominjam se nekoliko, pa ne vem kaj se vam je pripetilo, kajti oni hip poklicala me je mati in oditi sem morala od okna. Drugega nisem zapazila nego to, da se vam je dogodila neprijetnost, kakor nekda nama dyema, med tem, ko ste me hoteli pozdraviti.“ „Da tako nekako je bilo, vendar s tem razločkom, da sem se takrat, ko sem trčil z vami, gospodična, smatral med najsrečnejše zemljane, a drugič prav nasprotno.“

Tako nekako mi je pravil sinoči. Predstavila sem ga svoji materi in menda je s svojim simpatičnim vedenjem jako ugodno uplival na njo, kar sem spoznala v tem, da ga je povabila naj nas kedaj poseti. S tem me je jako razveselila in sedaj komaj pričakujem ure, da dojde k nam.

Meseca majnika 18—

Gospod Krasan je skoro naš vsakdanji gost. Kako se ga veselim, kadar ga pričakujem. Neko tajno nagnenje, kteremu se zaman prizadevam upirati, vleče me k njemu, v bližino onega, kterega žalibog čutim, kako pristrčno, čisto in odkritosrčno ljubim. In vendar! Akoravno govorim v njega navzočnosti manj nego navadno, sva si postala kljubu temu dobra prijatelja.

Z mano je jako prijazen in vidi se, da nisem mu indiferentna. Navadno nam dela družčino zvečer in o lepih večerih porabiva priliko, da odideva z materjo šetat se.

Oh! Ko bi on vedel, kako ga ljubim! Njegova podoba plava mi vedno pred očmi; on mi je najdražji, kajti le njega morem ljubiti z vso močjo svoje duše. Kako srečno bi se imenovala, ko bi me le količkaj ljubil!

(Pride še.)

Moja babica.

Spisala Marija Ana.

Kako smo ti hiteli otroci naproti, ko smo te zagledali priti izza vogla hiše. Vidim še zdaj, babica moja, tvoj dober nagubani obraz, tvoje srebrne lase, tvoje mile oči, kako si nas srčno objela vse po vrsti: Nado, Vero, Vido, Milana. S kako ljubeznijo je počivalo tvoje oko na naših plavolasih in kostanjevih glavicah! In mati moja, kako se je veselila tvojega poseta, saj se ni bala, da bi se babica jezila, da dobi otroke zamazane, razčesane, kuhinjo v neredu, sobe razmetane. Oh kako se je pazilo na to pri nas, posebno, ker smo vedeli, da babici to silno ugaja.

Šla je babica tudi večkrat k mojej teti a tam je niso bili tako veseli, posebno teta ne. Babica, dasi stara, imela je jako dobro okó ter precej zapazila deco neredno, stanovanje pa tako, da je bilo pač škoda lepega pohišja. In babica ni mogla molčati. Začela je zopet in zopet grajati in poučevati, da je hiša kraljestvo vsake soproge, da je tu nje svet, kjer naj zapoveduje, dela, trudi se za red in blaginjo iste.

Sinahi ni bilo to po volji. Bila je tedaj še mlada in življenja vesela. Kdo bi se neki brigal za neumni red v hiši! Saj ko grem v pohode, napravim sebe in otroke, tako, da vsi gledajo za nami. Babico je to zelo žalostilo in odvrnila je, da naj ima kdo še tako dobro mnenje o osebi, mora biti razočaran, če stopi v neredno stanovanje.

Res je sicer, nadaljevala je babica, da hiša vzame silno časa a vrediti si ga je treba. Čas je zlato, in boleti nas mora srce, če zamudimo le trenotek. Da nam ne bo časa nedostajalo, ne mudimo jutranjih ur: *rana ura zlato ura*.

Ko je babica zopet prišla k teti, bilo je sicer po sredi čedno, a gorje, kaj je bilo po kotih, za omarami, med okni, za vrati! Babici to ni ugajalo in grajati je morala zopet. Čez dolgo se je babica zopet oglasila pri teti. Bilo je vse v redu. Čudna se je zdela babici taka sprememba — in pogledala je v omare, v predale. Moj Bog, koliko gnjilobe je bilo še tu! Posoda, obleka, zamazano in čisto blago vse je bilo skupaj stlačeno. Ni mogla drugače, da ni še rekla: *Deni vsako reč na svoje mesto*. Ravno toliko truda in časa zmudimo, če položimo stvar na pravo mesto, ali pa ako jo odložimo kam drugam.

Doživela je babica še veselje, da je predrugčila svojo sinaho, katera jej je bila od srca hvaležna, ker je sama čutila, kako dobro je bivati v rednem in čednem stanovanju.

Naš dom je naše zavetje v sreči in nesreči. Tu je kraj, kamor si želimo od povsod, naj bo še takó lepo. Iz gledišča, s plesa, s potovanja, od povsod hrepenimo slednjič domu. Tu počivamo od vsakdanjega truda, tu se odahnemo od napornih skrbi. Naš dom bodi tedaj naše veselje, naš ponos, bodi še takó skromen in mal.

Pri mlinu.

Ob razpadlem, starem mlinu	Razdejanega življenja
Često rada postojim,	Premišljujem tožne dni,
V tam deroči, gorski potok	Mimo katerega valove
Zatopljena jaz strmim. —	Burni tok svetá podi. —

Kristina.

Modne zmote.

Spisala Danica.

I.

Najmičnejša človeška slabost je pač ta, da si želi vsakdo tvoriti svoje zunanje kolikor mogoče lepo in pri-

jetno. Uže pri surovih divjakih opažamo to stremljenje. Saj ni naroda, da se ne bi kitil vsaj s školjkami, s peresi in z raznim drugim primitivnim kinčem. — In prav tako. Saj ravno to hlepenje po lepi zunanosti razvija v človeku eestetični čut. Kulturi pa pripada naloga, razviti ga, ter ga pozdigovati na vedno višjo in višjo stopinjo. Žal le, da se vrivajo pri tem stremljenju dostikrat hude zmote, ki prav pričajo o reakciji dobrega ukusa.

Oglejmo si n. pr. klobuke naših dam, ko se sprehajajo v največjem svojem lišpu po zimskem šetališču. Tu čepi mali, nežni kolibri, tam se šopiri krasna rajčica; z onega klobuka vihra valovito nojevo perje. Prav lepa zbirka, res, bi to bila za ptičji razpredelek kakega muzeja. Zdaj mi pa prav odkritosrčno povejte, drage bralke, če so ta ptičja gnezda na glavah naših dam res okusna in lepa. Zakaj bi se pa ne postavilo na klobuk kako mlado mače ali kaka bela miška. Gotovo bi naredila ravno tisti efekt, samo da jo prične nositi — kaka merodajna kapaciteta na modnem polju. — A to še ni vse.

Ali še niste nikdar pomislile, drage bralke, odkod se vzame ta ogromna množica tičic, ki ima zadostovati puhli gizdavosti in ničemernosti naših modnih junakinj? Polovili in pobili so jih s kruto roko, a njih število gre v milijone. In ta barbarična noša traja zdaj že nad dvajset let. Koliko nedolžnih tičic, toliko koristnih našemu poljedelcu, se je v tej dolgi dobi že pomorilo! Japonci uže tarnajo in zdihujejo, da jim opustošuje razna golazen rodovitne njive, ker več ne dostaja tičev, ki bi jo zatirli. Kar ne morejo se prečuditi „omikanim Evropejкам“, ki so toli brezsrčne in neusmiljene napram koristnim tičem, ter si jih nataknujejo na klobuke.

Le predoči si, draga bralka, če si kupuješ klobuk, na kojem se leskeče nežni kolibri, da je revček morda še pred kratkem frfral po gorkem zraku svoje krasne, južne domovine. Morda je imel mladičev v gnezdu, koje je skrbno redil in negoval. A prišla je kruta roka, postavila mu je smrtonosno zanjko in ubogi ptiček je bil usmrčen radi tvoje gizdavosti. Kaj pa revni mladiči, ki odpirajo lačne svoje kljunčke? A odpirajo jih zama; nihče jim več ne donša hrane. Kmalo povešajo nežno svoje glavice; v gnezdu nastane tišina — za zmeraj. Glad je umoril ves zarod! — Ali ne odložiš z gnjevom klobuka, na kojem je zabeležen tolik barbarizem?

Kako hudoben, kako brezsrčen se nam vidi pač dečak, ki pobira jajca in mladiče iz gnjezd. Ali smo pa me kaj boljše, če pospešujemo nošo, ki je smrtonosna za tako ogromno množico tičic? Če je res moda zvesto zrcalo omike svaje dobe, onda znači ta noša pač civilizacijo v — povojih.

Slovenke! pokažite, da ste vredne hčere napredujočega veka. Odrekajte se barbarični noši, ki nas močno opominja na divje otočane na Tahiti. Dičimo se rajši z nežnimi cvetkami, ki so kakor nalašč ustvarjene za kinč. Ali si moremo sploh misliti lepšega okraska nežnemu obrazku, nego rožice, ki so vendar lepše, ko Salomon v vsem svojem lišpu? — Torej proč s ptiči! Pustimo jih rajši frfrati sebi v radost, nam v korist.

Slovenske pesnikinje.

(Dalje in svršetek.)

Istega leta sta se oglasili — vsaka s svojo pesnico prigodnico — *Majarčičeva* in *Jos. Trnogorska*. Ljubljanska *Ivanka K.* je zapela v „Novicah“ l. 1865. dve pesni in v „Glasniku“ l. 1865. eno pesenco. L. 1876. in 1877. je prinesel „Vrtec“ pesnice Ane *Križmanove*; l. 1880. pa pesni *Antonije F.*

V „Sloven. Bčeli“ (1852) je objavila blagopokojna soproga dr. L. Tomaša, plodovita pisateljica *Jos. Turnogradska* eno samo, a v tistih časih jako hvaljeno pesen „Zmiraj krasna je narava“. L. 1878. je izdala pisateljica *Pavlina Pajkova* svoje „Pesni“, *Lujiza Pesjakova*, poznana, svoje dni sila marljiva in mnogostranska pesnikinja, pa se je odlikovala že od l. 1864. nadalje s svojimi lirskimi in epskimi, zlasti pa s svojimi milobnimi otroškimi pesnicami, izdanimi v zbirki „Vijolice“. Za temi nismo imeli mej Slovenkami dolgo časa nobenega pesniškega naraščaja. Še le l. 1885. sta se pojavili v „Lj. Zvonu“ prvič dve pesnikinji „Tinea“ („Lepi trenutki“) in „Plavica“ („Spomin in želje“, „Tebi!“). „Tinea“ je pridno pela še v letih 1886 in 1887, poslej pa je — žal — umolknila. — L. 1891. in 1892. se je oglasila v „Lj. Zvonu“ „Cvetana“ („Sèn. Srčni glasi. Zapuščena.“), v „Dom in Svetu“ pa pesnikinji „Gori-slava“ in „I. M. Bonaventura“. Istega leta je zapela tudi jako nadarjena in duhovita „Alenka“ („Pri slovesu. Razvila se je roža. Razpali pomnik.“), ki je dopisovala l. 1893. v „Vesno“ s prvim pseudonimom „Dánica“. L. 1893. in 1894. je sodelovala v „Lj. Zvonu“ „Breda“, hkratu z njo v „Vesni“ melanholična „Vida“ (Zora), ki je danes i sotrudnica „Slovenke“. Tudi dunajski „Slovan. Svet“ je štel l. 1895. in 1896. marljivo sanjačico „Vida“ mej svoje borilce, v katerih družbi je bila še znana „—ova“ iz zelene Štirске.

To so bile do današnjega dne najpridnejše delavke na vrtu slovenskih modric. Vsak začetek je težek. Nù, če smo imeli že doslej toli lepo število narodnih dam mej literati, potem moremo gledati mirno v bodočnost z nadejo, da bode v prihodnje še bolje. — Nestor mej slovenskimi pesniki, profesor Jos. Stritar je pisal v „Lj. Zvonu“ minolega leta: „To pa smem reči brez korenitega preiskovanja: „Ljubljanski Zvon“ je postal sčasoma list, ki je na čast narodu. Tu so se zbrale zdrave, čile, večinoma mlade moči, da jih je človek lahko vesel. Tudi — in to je posebno vesela prikazen — ženske moči! Tako je prav; brez ženstva ni pravega življenja, tudi v slovstvu ne.“ In modro je govoril sivolasi pesnik. Brez mladih, pogumnih in marljivih pisateljev ni nikjer napredka; z njimi pa se uvedo v slovstvo nove ideje in nove oblike. Sicer nastane stagnacija in večno prežvekovanje starih snovij. Takisto je leposlovje brez ženstva nepopolno, saj več različnih glav i več razmišlja ter temeljiteje razsoja. Marsikaj občuti ženska finejše in vidi ostrejše; ako nam — moškim — to ženska pove, ima hasek vedno le domovina.

Naj nam torej podeli, vzbudi in vzgoji „Slovenka“

še mnogo resnih slovenskih pisateljic in pesnikinj, ki imajo rahločutno srce za vse vzvišene vzore domovinske, za vse trpljenje bednega človeštva, za vso krasoto stvarstva, — ki pa ne poznajo neslane sentimentalnosti in vsiljive jokavosti, zavite v morje puhlih fraz in votlo zvonečih rim!

Dunajsko pismo.

Spisal Bil-El.

Vsačo razumno zemsko bitje kakor subjekt lepote, ljubezni, kakor nositelj duševnih in telesnih krepostij, sploh uzorne značajnosti v vsem realnem dejanji in nehanji — bistvenega zmotra človeka, katerega plemenito srce gori in blagi um živi le za vse dobro, lepo in sveto — ljubi in neguje v polni meri pred vsem to, kar smatra za najlepše, najsvetejše. Seveda so v tem oziru vkusi glede na predmete lepote, način ljubezni različni.

Vsak človek, vsak narod je otrok svojega časa. Čas je, ko še komaj pozna svoje roditelje; on še ne pozna svoje najbližje okolice, on še ne pozna niti samega sebe. On živi kakor mora živeti. Čas beži. Človeški razum si osvojuje vedno večí delokrog, pridobiva vedno večje duševno obzorje, snuje si dan za dnem večje število pojmov za posamezne predmete. On se jame razvijati, klije in vzraste v krepko steblo, katero je vajeno in zmožno se upirati najsilnejšim viharjem! Še-le sedaj postane on človek, ki se zaveda svojega stališča, svojega poklica za svet, za življenje. To se slika vsakega človeka, vsakega naroda, vsakega jezika!

Dolgo, predolgo je spal slovenski narod in z njim slovenski jezik nevzdradno spanje; ni ga prebudilo o deželi zaspanosti vrvenje in drvenje drugih, silnejših narodov, katerim so se preje odprle oči. Za vsak narod pa napoči enkrat vstajanja dan, doba prosvitljenosti, kar pa zavisi od krajevnih okolščin in časovnih razmer iz socialnega stališča. Slovenec — ki nima sreče — je bil že od nekdanj tujčev rob. A časi se spreminjajo, spreminja se človek, spreminjajo se narodi.

In tako so se tekom časa spremenile tudi žalostne razmere Slovencev — „vremena Kranjcem so se le zjasnila“.

Iz malega — o slogi — raste veliko! Naš slovenski narod, naš slovenski jezik se je iz slabotnega, bolehavega otroka razvil v močnega, resnega moža, ki hrani v sebi trdno prepričanje, da si je popolnoma svest svoje naloge, svoje moči, da je vaje in zmožen kljubovati najljutejšim sovragom! Postavil si je tekom časa svoje skupno ognjišče, kjer se neti in ohranjuje sveti ogenj prave navdušenosti, kjer so pognale prve kali sedaj že toli dozorelega sadu! In tako je dandanes v dobi prosvitljenega devetnajstega stoletja slovenski narod, slovenski jezik faktor, na katerega se morajo ozirati, s katerim morajo računati tuji narodi.

Pravo, srčno zadovoljnost dosežemo edino le, ako svoj talent, sploh vse svoje moči posvetimo občni koristi

svojega naroda. Da s ponosom in radostnim srcem kaže naša majka — mila slovenska domovina kakor vzgled zaslužne delavnosti na može, ki so si stekli neminljivih zaslug tako na bojnem polji, kjer smrt brusi svoje meče katerih glave je ovenčalo človeštvo z vedno zelenim lavorom v priznanje njih zaslug, na može, ki so obogatili oziroma ustvarili našo književnost z večnimi zakladi.

(Pride še.)

Književnost in umetnost.

— *Tavčarjeve povesti. I. zvezek.* (Dalje.) Glavna vrlina Tavčarjevih povestij je po naši sodbi ta, da ima pisatelj oni pesniški dar, ki je last le nekaterih, najboljih pripovedovalcev, ono sposobnost, ki ubira strune našega srca, da zazvené v tugi, radosti in milobi. Povestim, o katerih smo doslej govorili, pozná se bolje ali manje vsem „mladostna fantazija“ pisateljeva: tehnika je ponekod šibka, kmetski značaji deloma nekako debelo narisani, najdaljši povesti nedostaje enote, — toda povsod se že lahko zasledujejo znaki gori omenjene vrline, osobito tam, kjer opisuje prizore v prirodimem okviru, kjer mu je rahlo narisana slika iz narave, ozadje, na katerem jasno odseva duševno stanje osebe. Taki prizori so čudovito ubrani, polni harmonije in obilo presežajo nedostatke v drugem oziru. Ravno ta posebnost pa je ugodna spisom, kakor je „Med gorami“. Posamezne slike, pisane v raznih razvojnih dobah pisatelja, niso enake vrednosti; a dasi imajo nekatere predebele poteze, dasi je kmetska govorica mestoma preširoko razvita, vendar se nahajajo uprav tukaj biseri cele knjige, slike uzorne lepote.

I. *Holekova Nežika* — je mična snov in pripovedovanje je tesno posnemanje kmetske govorice.

II. *Moj sin!* — Pretirana hudobija; taka sinovska brezsrčnost je, hvala Bogu, težko verjetna.

III. *Miha Kovarjev* — zrela, krasno, verno izpeljana slika.

IV. *Kobiljekar* — fotografiji kmetskega bahača in kmetskega navihanca.

V. *Kalán* — s prekrasnim, zlatá vrednim humorem osoljena, krepko risana podoba. Kdor se hoče prav od srca smejeti, naj bere, kako je Kalán jedel in si iskal cenene pijače.

VI. *Grogov Matijče* — divna, otroška idila s pre-romantično-tragičnim koncem.

VII. *Tržičan* — neverjetna slika kmetske surovosti. Take zverinske brezsrčnosti ni med našim ljudstvom menda nikjer.

VIII. *Kako se mi ženimo.* Po mestih se žrtvuje ljubezen tisočakom, na kmetih pa stotakom in — voličem.

IX. *Kočarjev gospod.* — X. *Posavčeva češnja.* —

XI. *Šarečeva sliva* — pa so najlepše slike cele knjige. Tu so zbrane najsjajnejše prednosti Tavčarjeve pisave. Prekrasno pripovedovanje, čudovita harmonija, vse vr-

line, katere smo prej hvalili, so zbrane tukaj v treh malih, a uzorno lepih slikah, na katere je naše slovstvo lahko ponosno.

XII. *Gričarjev Blaže.* — Deloma ganljiva, deloma šegava, deloma drastična tragikomedija. Originalno opisan je konec.

Ivan Topolj.

Redki slučaji, a vendar se, žal, sliši o njih (Op. ured.)

— *Ženska biblioteka.* V Pragi je letos pričela izhajati „Ženska biblioteka“, uređovana po g. Terezi Novakovi. Dobile smo prvi in drugi zvezek. Oba prinašata „Proti proudu“ roman od Jelene Marotuy-Šoltesove (slovaška pieateljica) za žensko biblioteko prevedla Vilma Sokolova.

— *Ženski svet* je priloga „Ženski biblioteki“ in izhajata prvi kakor druga 5. in 20. vsacega meseca razven avgusta. Za „Žensko biblioteko“ ter prilogo „Ženski svet“ plača se za vse leto 5 gld. 50 kr., za pol leta 2 gld. 80 kr., za četrt leta 1 gld. 50 kr.

Ženski svet prinaša poleg drugih zanimivih spisov tudi spise o vseh Slovankah, kar piše g.a Vilma Sokolova. Začela je se Slovaškimi ženami češkimi najbližjimi sestrami. Slovenkam, ki umé češki priporočamo toplo toliko „Žensko biblioteko“ kolikor „Ženski svet“ drug brez drugega se itak tudi ne more naročiti.

Češka žena je res jako, jako napredovala, zato pa bodi nam Slovenkam v mikaven vzgled!

— *Muzej z biblioteko na Cetinju.* V „Nadi“ čitamo: Z ukazom Njegovega Visočanstva, kneza Nikole osnovan je v prestolnici Črne Gore narodni muzej z biblioteko. Minister „prosvjete“ bode skrbel za zavod, a iz državnih sredstev dajala se bode vsako leto potrebna svota za nakupovanje knjig, starin in vsega, kar se bode potrebovalo. V biblioteki se zberó vse knjige srbske stare in nove, nadalje vsa izdanja iz slovanskih literatur a tudi knjige v drugih jezikih, ako se v njih piše o Črni Gori. Muzej pa bode zbiral starine iz Črne Gore, osobito iz stare rimske Duklje (Doclea) kjer se že izkopava z uspehom.

— „*Smiljana*“. Opera u dva čina. Spjevao Milan Kreković, glazbotvorio Fr. S. Vilhar. Dolgo smo željno pričakovali prvega dela te vrste našega znanega umetnika, katero se je pelo prvokrat na zagrebškem odru dne 31. I., a drugokrat 3. II. t. l. Priznati moram, da se je, ko sem šel prvokrat v gledališče, v mojem srcu mešalo veselje se strahom, kateri mi je potiskaval vroča čuvstva, češ, težko je dandanes napraviti nekaj velikanskega, kar bi bilo hkrati novo in umetniški dovršeno. No strah me je malo po malo mineval, ko so se oglasili mili glasovi domače slovanske glasbe in ko so mi v duši ozvanjali lepi napevi, tako znani in priprosti, pa vendar nisem mogel pogoditi, kje sem jih slišal. Z glazbo hitela je tudi moja duša dalje, dalje, nazaj v minole mlade dni, nazaj v rodno vas, a ko je bil prvi čin dovršen in je v gledališču nastalo burno ploskanje in klicanje in ko se je naposled pokazal na odru tudi oni, v čegar srcu se je ta glazba porodila z nestalnim korakom in se znojem na čelu ter prejel za nagrado priznanje poslušalcev in dva prekrasna venca, takrat me je prevzelo čuvstvo, katero se ne da opisati, in oči so mi rosile. Spomnil sem

se vzorov umetniškega srca in spoznal, da je umetnikova zavest, ko je porabil moči v korist svojega naroda, več vredna nego brezštevilni zakladi bogatinov.

Vsebina „Smiljane“ oslanja se na „Pastorko“, katero je napisal Josip Evgen Tomić. Dejanje vrši se v Slavoniji. Smiljana (g. čna Matovšek) ljubi Nikolo (g. Hofer), a ko izgubi očeta Gjokana (g. Aschenbrennerja), preganjano od nesreče, preslepi jo bogat skopuh (Marko), kateri jej podari zlat ovrtnik. Mladina jo v kolu zasmehuje, tudi Nikola zve o njeni nezvestobi, „Smiljano“ začne vstati peči in vrže se v prepad. Libreto je prav dobro zložil Kreković in narodno življenje je v njem prav dobro zadeto.

Različne so sodbe o Vilharjevi „Smiljani“. Da si so „Smiljano“ vsi jako pristržno pozdravili, vendar ne morejo pregledati tudi nekaterih nedostatkov, katere ima ta Vilharjev operni prvenec. Največ prigovarjajo instrumentaciji, kjer pogrešajo malo več spremembe, različenosti in raznovrstnih kombinacij, kar gotovo zelo zmanjšuje vrednost vsega dela. Priznati mora vendar vsak, da je v „Smiljani“ mnogo jako lepih točk. Nekateri samospevi (Molitva Smiljane, napitnica Gjokana), potem tretji in kvartet v prvem činu so prekrasni. Vilhar je povil v svoji „Smiljani“ venec lepih melodij, od katerih se jedne naslanjajo na narodno pesem, a druge rodil je Vilharjev um sam, ali je tudi v teh zadel Vilhar tako dobro domačo struno, da jih težko razločiš od narodnih pesmi. Moje mnenje, je da se bode Vilharjeva „Smiljana“ še mnogokrat pela, če tudi morda malo spremenjena, ker sta jej vsebina in glazba povzeta iz hrvaškega naroda. Res se lahko premeseš v slavonsko vas, ko gledaš pevke in pevce v bogatih narodnih oblačilih, a v ušesih ti zvene domači glasovi. Našemu rojaku Fr. S. Vilharja pa želimo, da krepko stopa po poti, katero je nastopil, da zajemaje iz bogatega narodnega zaklada in vedno boljše vsopolnjeva se, podari svojemu narodu dela, katerih vrednost bode trajno ostala in proslavljala njegovo ime tudi pri tujih narodih!

Brežičan.

Slavno uredništvo „Slovenke“! Blagovolite ponatisniti v Vaš cenjeni list sledeče: „Gromoviti Živio“ srčno pozdravljena „Slovenka“! Odprta naj Ti bode jasna bodočnost, da bode Tvoj cvet razširjal najlepšo vonjavo in obrodil mnogoteren sad v proslavo mile naše domovine in vsega slovenskega naroda. V to pomozi Bog!

Slovenki v Belokrajini.

Simon Gregorčič. Gotovo bo čitateljice in čitatelje „Slovenke“ razveselila vest, katero je prinesla „Edinost“, da je ljubljeneec vsega slovenskega naroda, naš goriški slavček Simon Gregorčič zopet nastopil službo vikarijata na Gradišči. To nam vzbuja nado, da ga ne bo zaman klical s tako krasnimi besedami Zamejski:

Zapój nam slavček ljubi,

In časa več ne gubi,

Zapoj nam, pevec zlati!

Mokronoška.

Iz Rusije. [Izv. dop.] V Syropjatskej občini Toboljske gubernije v Sibirij izbrali so si občani za tajnika — gospico Proskurjakovo, ki je dovršila gimnazijo in

potem „višje ženske kurse“. Bivši gubernator toboljski, g. Bogdanovič, potrdil je volitev in omenjena ženska je proslužila tajnikom poldrugo leto. Pridobila si je ljubav in spoštovanje vseh občanov in tudi višja oblast je dostojno ocenila njeno delovanje: vestno in natančno je vela pisarno, rekrutske spise in — pošto, ki je na občinskem uredu. Vse občinske stvari so bile v takem redu, kakor nikoli poprej. No v Toboljsk je prišel drug gubernator. Ta umni gospod je sklenil, da ženska ne more biti občinskim tajnikom, ker v zakonu se o tem nikjer ne govori, da bi občinsko tajništvo mogla voditi ženska. Zato je gubernator odredil naj si gospica Proskurjakova v polletu najde drugo službo.

Mimogrede naj bode rečeno, da je ruski občinski tajnik v občinskem sovetu jedino bolj ali manj izobrazena oseba; župan sam, kakor i svetniki, so navadno ljudje, ki ne umejo čitati in pisati. Tajnik vrši vse poslove, on je nekak juriskon svet ruske občine in zato vso občino nekako drži v svojih rokah in nosi na svojih plečih. On je tajnik občinskega sodišča; civilne stvari razsojajo do izvestne norme v Rusiji člani občine mej seboj v takozvanem občinskem sodišči, katerega „sodniki“ so zopet priprosti kmetje, katere si občina izbira sama. Prepire mej sosedmi, mej možem in ženo, mej roditelji in otroki — poravnava občinsko sodišče. Tako ista občina sama izbira može, kateri v občini pobirajo davke in jih nosijo v davkarstvo v izvestne roke. Občina ima pravico, sprejemsti nove člene, ona ima pravico, člene, ki jej delajo škodo in sramoto in so po sodišču omadeževani, izključivati in pošiljati v Sibir na poseljenje. Da se vse to vrši po zakonu, na to pazi občinski tajnik, in ako se ne vrši, kriv je tudi samo on.

Dolžnosti tajnika torej niso majhne in vpliv njegov na нравstvenost v občini je gromaden. In tak blagoslovni vpliv ni čudo da je imela visokoizobrazena ženska, gospica Proskurjakova, prvi ruski občinski tajnik ženskega spola.

No novemu gubernatorju ni bilo po godi, da je ženska tajnik. Da jo občina obožuje, da vodi ona vse poslove natančno in pošteno, kakor nobeden možki pred njo, da je njegov predmetnik utrdil jo in pohvalil njeno delavnost vse to ni moglo omajati nazorov novega gubernatorja o ženskih pravicah. No težko je tudi gubernatorju naravnost iti proti celemu občini: treba je tej občini dati vsaj kako objasnjenje svoje odredbe, in to se je našlo; zakon, češ, naravnost ne razvešuje ženskimi takimi službami!

Da, ko bi mi šli tako dalje, bi kmalu ne mogli živeti na zemlji. Zakon n. pr. nikjer ne govori, da imamo mi pravico jesti, piti, spat in dišati, ne iz tega še ne sledi, da mi take pravice nemamo. Česar zakon ne prepoveduje naravnost, to on dovoljuje naravnost. Taka je logika zdrave pameti, in tako objasni toboljskemu bezdvomno „pravitelj strujoči senat“.

No seveda, boljši so vendar namestniki, ki prepovedujejo to, kar zakon naravnost ne dovoljuje nego oni, ki uničujejo to, kar zakon naravnost dovoljuje in zahteva. In taki gospodje so na svetu tudi, da-si morda ne — v Rusiji.

R.

Iz Zagorske okolice, dne 7. februarja 1897. Kakor je bilo v mojem zadnjem dopisu omenjeno, sklenila je „Zaveza zagorskih Slovenk“ prirediti letos veselico v korist družbe sv. Cirila in Metoda. Ta sklep se je že zvršil 2. t. m. in to pri gospici predsednici. A žal, da veselica ni bila tako obiskana, kakor bi bilo želeli. Veliko jih ni prišlo, kateri so se za gotovo pričakovali. Vendar je bil uspeh dober in nabralo se je okolu 40 gl., za kar gre seveda zahvala v prvi vrsti pridnim delavnim gg. odbor- nicam.

Danes ima veselico ženska podružnica Ormožka (na Štajerskem) združena z moško, torej ta mesec že dve veselici v korist našega najvažnejšega društva. Ta naj bo v spodbujbo vsem ženskim podružnicam, zlasti naj se one zbude, katere že dalje časa dremljejo. Ženska podružni- ča češke „Matice školske“ v Ameriki, poslala je letos že 400 gld. v Prago. Naj bi se tudi naše Slovenske on- kraj „velike luže“ katerikrat spomnile naše šolske družbe in poslale ji kaj podpore.

M—a.

Ženske — odvetniki. Kakor poroča brzojavka iz Cu- riha (Švice) z dne 3. t. m. je kantonski svet dovolil, da smejo izvrševati ženske odvetniška opravila. Omožene potre- bujejo moževega dovoljenja.

Sv. Cirila in Metoda družbo podpirajmo,
Pri vsaki priliki me za - njo nabirajmo!

Naznanilo Založništvo „Vžigalic družbe sv. Cirila in Metoda“ prejelo je te dni toliko množino tega narodnega

blaga, da vsako naročilo lahko točno izvrši. Zaloga je v tr- govini Iv. Perdana v Ljubljani, Vodnikov trg. — Slovenci! Kupujte le družbine vžigalice, ker s tem razširjate slovensko ime in gnotno podpirate družbo sv. Cirila in Metoda.

DOMA.

Dojke ne pite piva. Francoski zdravnik Dr. Ballin je pitje piva jako grajal v zadnjem zasedanju medicinske aka- demije. Dr. Ballin zelo obsoja družine, kjer pijejo dojke pivo, vino, da celo žgane pijače. Opazoval je, da to upliva silno škodljivo na otroka ter mu provzroča razburjenost, krč, konvuls, odvzame mu spanje itd.

Jabolčni kruh. Dobra močnata jabolka se olupijo, očistijo, skosijo. Primeša se jim mandeljnovo, sladkorja, rozine limonovega olupka, zmletega kruha in nekaj kisle smetane ali pa mleka. To testo se nekoliko meša ter dene v ponev pomazano z maslom. Potem se zopet potrosi se sladkorjem in gorko je.

Vid se ohrani in okrepi če zmocimo večkrat na dan posebno zvečer obrvi in senc v mrzlo vodo. To tako pri- prosto sredstvo krepi živce in brani da ne sili kri v glavo.

Listnica uredništva.

G. A. b. Vaš spis smo priobčile takoj, ker smo si v svesti da bode jako ugajal našim ljubim slovenskim namicam. Oni otroški prizori so pa tudi narisani tako srečno, da se Vam vidi na mah, kakó ste otroke skrbno opazovali. Hvala.

Gč. Mirka. Prosimo pravega imena.

Gd. iz Ljubljane. Podpisa, kakor je običajno na takih dopisnicah, ni bilo možno prečitati; na duhovite opazke o lampah Vam pa pojasnujemo tu-le, da svetilnica je vsaka luč: one male luči z oljem, svetilnice po cesti s plinom i. t. d. Lampe pa so le petroljke in ta izraz je pač že nekako mednarodni. Zakaj niste še napisali: ne cilinder ampak valjar na svetilnicah?

Gč. Zinka. Oni „Spomini“ so tako navadni, vsakdo je čital že večkrat kaj takega, ali se Vam ne zdi?

Vse gg. pisatelje in pisateljice prosimo, da pišejo razločno in samo na eni strani vsakega lista.

Slovenke!

BRIUČE s podobami

izhaja v Trstu 3 krat na mesec in stane za vse leto **2 for. 50 novč.** Naročnino sprejema **Miloš Kamušič, Via Romagna št. 20, I. nad.**

Prvi in najstarejši

fotografično - umetniški zavod
Antona Jerkiča

v Gorici na Travniku št. 11. (poleg nadškofije) prevzame vsa v fotografično stroko spadajoča dela do naravne velikosti. Izdeluje nadalje fotografije na porcelan, na broše (po najnovejši iznajdi), na platno, na svilo itd. Akvarele in oljnatost slike; posnema po starih fotografijah pomanjševalno ali povečevalno na najkuspneji način. Jamči za neprekosljivo delo.

Cene poštene.

Usake vrste
TABAKURIC

dobivajo se pri tvrdki

J. Stjepušin
Sisak

Cenike pošiljam vsakemu na zahtevo franco.

List izhaja vsako drugo soboto in stane za vse leto 3 gld.; za naročnike „Edinosti“ pa 2 gld.; posamezne številke se bodo dobivale v Trstu v tabakarnah: pri Chiozzi in pri g. Lavrenčiču (Piazza Caserma), pri Pipanu (Ponte della Fabbra) in pri Fratniku (Sv. Jakob) po 12 kr. Rokopisi naj se pošiljajo uredništvu „Slovenke“, naročnina pa upravnštvu „Edinosti“ ulica Molino piccolo, št. 3, II. nstr.

Lastnik konsorcij lista „Edinosti“. — Izdavatelj in odgovorni urednik **Fran Godnik**. — Tiskarna **Dolenc**. Trst.